

storiografiji razdoblja prosvjetiteljstva i romanlike. Zanimljiv je i članak Mirka Ramovša u kojem je pokazano kakav je bio interes za narodni ples u Sloveniji do sredine 19. st. i u kojem autor ne nabroja samo izvore već upozorava i na odnos kakav je prevladavao prema sabiranju podataka o plesu. Josip Milčević potrudio se da na jednom mjestu navede raznolike izvore za užu regionalnu cjelinu (arheološke spomenike, antičke pisane izvore, sakralne objekte, zidne slikarije, arhivsku građu, putopise i dr.) u članku **Izvori za etnografiju Istre nastali prije 1848. g.** Dva su autora upozorila na one domaće ličnosti kojima dugujemo vijesti o izvanevropskim narodima. Tako je Aleksandra Sanja Lazarević razmotrila radove hrvatskih putnika i misionara Ratkaja, Vezdina, Bedenika i Skalice (**Izvan-evropski siže u epistolarnoj i znanstvenoj ostavštini kod Hrvata do polovice XIX. stoljeća**), dok je pri- log Zmaga Šmitka osvijetlio djelovanje slovenskih misionara i putnika u Kini, Africi, Sjevernoj Americi (**Etnolozi i misionari — Poglavlje iz povijesti neevropske etnologije u Sloveniji**). Veoma korisnim doprinosom razmatranoj problematici u odabranom povijesnom razdoblju smatramo bibliografije radova o razvoju slovenske i hrvatske etnologije do sredine 19. st. iz pera Slavka Kremenška i Vitomira Belaja. Kao dodatak na kraju knjige nalazi se odlomak iz putopisa Rusa V. B. Bronevskoga koji je 1810. proputovao kroz Ormož. Ova ilustracija, otisnuta kao primjer kakva se saznanja mogu dobiti iz putopisnih izvora, popraćena je kratkom bilješkom S. Kremenška.

Ormožkim zbornikom dobili smo koristan priručnik za izučavanje povijesti nacionalnih etnologija kao i podlogu za razumijevanje teorijskih orijentacija u prošlosti. Istodobno njegov je sadržaj čitaocu otkrio i neke razlike u poimanju suvremenih etnologa. Tako je primjerice za slovenske etnologue predmet njihove znanosti ne samo tzv. narodna kultura (tj. kultura priprostijih slojeva

društva), već način života i kultura svih društvenih skupina (što je eksplicitno iskazano u članku Angelosa Baša, str. 109), dok je za većinu hrvatskih autora predmet domaće etnologije još uvijek način života i kultura seoskog stanovništva. Nadalje, u slovenskoj se etnologiji operira precizno razrađenom periodizacijom na prosvjetiteljstvo i romantiku, s čvrsto ugrađenim konotacijama, što se na hrvatskoj strani u tolikoj mjeri ne primjenjuje niti je razrađeno na taj način.

Navedeni primjeri već pokazuju koliko mogu susreti poput ormoškoga i ovakva razmjena mišljenja biti poticajni i djelotvorni za etnologiju.

Aleksandra Muraj

Traditiones. Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje, 7—9 (1978—1980), **Uredil Milko Matičetov**, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1982, 323 str.

Ovaj dvobroj zbornika **Traditiones** sadržajem svojih priloga obuhvaća raznoliku etnološko-folklorističku tematiku. Pažnju privlači članak švicarskog etnologa Arnolda Niedercera koji je nastojao pokazati kakav je položaj i kakvo je značenje etnologije u sadašnjosti. Premda je u prvom redu prikazao stanje u švicarskoj etnologiji (gdje je značajne promjene izazvao studentski pokret 60-ih godina), autor se osvrnuo i na tendencije, orijentacije kao i konkretna istraživanja i u drugim zemljama zapadne i srednje Evrope. Pritom za neke od orijentacija koje su prevladavale u prošlosti vidji i moguću primjenu u sadašnjosti učine li se određeni pomaci (npr. za »ideju naroda«, istraživanje kulturne difuzije i dr.), ali upozorava i na nedostatke nekih suvremenih pristupa (primjena strukturalističke metode na kompleksna društva, zanemari-vanje povijesne dimenzije u nekim istraživanjima i dr.). Kulturu Niedercer shvaća kao kompleks koji se izražava na tri međusobno ispreplete-

ne razine: »visoku ili elitnu kulturu«, »narodnu kulturu« (tj. kulturu zajednica s »face-to-face« komunikacijom), te najrašireniju »popularnu ili masovnu kulturu«. Predmetom suvremene etnologije trebale bi biti pojave iz druge i treće razine. Za razliku od stare etnologije, koja se kao »čista« znanost distancirala od svakodnevnih prakse, autor se zalaže za takvu etnologiju koja bi sudjelovala u rješavanju aktualnih društvenih problema, surađujući pritom s drugim disciplinama (npr. u regionalnom planiranju, integraciji inozemne radne snage, sprečavanju iseljavanja s planinskih područja i sl.). A prednost etnologije pred drugim znanostima Niederer vidi upravo u višedimenzionalnosti njezine metode.

Osim ovog uvodnog članka koji je ohrabrujuće intoniran za budućnost etnologije, u zborniku su još objavljeni prilozi za povijest slovenske etnologije, kao što je akribijski napisana studija Angelosa Baša **Poglavlja iz etnološke djelatnosti Stanka Vraza**, te članak Rudolfa Brtána o etnografskom radu zanimljive ličnosti s početka 19. st., Slovaka Jana Čaploviča (**Slovinci i drugi južni Slaveni u djelu Jana Čaploviča**).

Nekoliko priloga pisano je s namjenom da bace novo svjetlo na način života i kulturu Slovenaca u prošlosti. Tako je konkretna građa, koju je skupio 1952. god., poslužila pok. Radoslavu Hrovatinu za kritičku raspravu o nekim svečanostima koroških Slovenaca (**Običaji uz »žegne« uz Zilju**). Milovan Gavazzi upozorio je na nekoliko lingvističko-etnoloških elemenata za utvrđivanje postojanja Slovenaca u Tirolu (**Davna dijaspora Slovenaca u Tirolu**). Tone Cevc opisao je način života u sezonskim naseljima pastira, šumskih radnika i ugljenara (**Povremena naselja u Sloventiji**), dok je Vlado Valenčič, analizirajući katastarske dokumente iz 18. i 19. st., bacio novo svjetlo na područje transhumantnog stočarenja (**Posjedovni odnosi na Velikoj i Maloj Planini krajem feudalizma**).

Jedna od skupina u knjizi sastoji se od priloga u kojima autori objavljuju nove podatke o pojavama tradicijske kulture, poznatim odranije, kakav je primjerice prilog Nikole Bonifačića Rožina **Tragom narodnih ručnih lutaka u Hrvatskoj, Bosni, Hercegovini i Srbiji**. Zanimljivo je pritom da su pojave promatrane u interdisciplinarnom pristupu. Tako se Emilijan Cevc (**Tri starije glave Ivana Krstitelja u Sloveniji**), razmatrajući ikonografsku problematiku, ne zadovoljava samo povijesno-umjetničkom i estetskom analizom, već traži odraze razmatrane teme i u usmenoj tradiciji. Jože Marinko pak, nakon detaljno provedene analize arhitektonskih elemenata kozolaca i njihove verifikacije traži poruke koje tradicijsko graditeljstvo emitira suvremenoj arhitekturi (**Pokušaj vrednovanja kompozicije kozolaca u Studoru kraj Bohinja**). Alenka Golljevšek razmotrila je običaje uz mrtve, zapazivši ambivalentni odnos živih prema mrtvima (koji mogu biti nosioci dobra, ali i zla). Svoja je zapažanja potkrijepila analizom primjera iz usmene poezije (**Kult mrtvih u slovenskoj narodnoj pjesmi**).

U **Traditiones** su objavljena i istraživanja o nekim pojavama u suvremenoj kulturi, pa je možda prilog Marije Stanonik najbliži Niedererovim viđenjima suvremenih etnoloških putova. U **Portretu seoskog kazalištarca** autorica je na veoma zanimljiv i plastičan način osvijetlila fenomen koji je na granici između literature i usmene književnosti, a kojem se dosad nije posvećivala pažnja. Ujedno je pokazala kojim sve disciplinama i na kakav način mogu koristiti ovakva istraživanja.

Osim navedenih članaka u ovom svesku zbornika »Traditiones« objavljeno je još nekoliko kraćih zapisa, nekrologa, polemika te prikaza i ocjena novih izdanja.

Aleksandra Muraj